

Одеський державний університет внутрішніх справ
Центр українсько-європейського
наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**ПАРАДИГМА ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
XXI СТОЛІТТЯ**

18 липня – 28 серпня 2022 року

*Захід присвячений 100-літньому ювілею
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 378«364»«20»(063)

П18

Організаційний комітет:

Корнієнко Максим Вікторович – доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ;

Надибська Оксана Ярославівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ;

Матвєєва Лілія Георгіївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та філософії права Одеського державного університету внутрішніх справ;

Ковальова Олена Володимирівна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ;

Балтаджи Поліна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня – 28 серпня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 536 с.

ISBN 978-617-554-040-4

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття» (18 липня – 28 серпня 2022 року).

УДК 378«364»«20»(063)

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2022

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2022

ISBN 978-617-554-040-4

Онлайн-освіта: перешкоди в умовах воєнного стану Столяренко О.М.	440
Особливості психологічної та педагогічної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу під час воєнного стану Ступеньков С.О.	443
Usage of technical devices in the educational process Suima I.P.	446
Досвід використання інтерактивного навчального контенту з використанням платформи H5P в курсі медичної мікробіології Тарасов Є.В.	449
Перспективи якості надання освітніх послуг ЗВО Теретьєва Н.О.	452
Компліментарні висловлювання як засіб уникнення конфлікту в освітньому середовищі Ткач О.В.	454
Навчання студентів компаративному правовому світогляду для формування досвіду невизначеності концептуальних світів Ткаченко О.В.	458
Цифрові компетентності працівників вищих навчальних закладів в умовах цифровізації Токарева В.О.	461
Система принципів навчання у сучасному закладі вищої освіти Толмачова І.М.	465
Причини та наслідки «непримиримої війни» в ґрунтознавстві Топольний Ф.П.	467
Універсальні навички як перевага у побудові кар'єри у світі VANI Торяник Ж.І.	472
Особливості моделі формування толерантності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у закладах вищої освіти Тробиук Н.Ю.	475
Специфіка особистісно-професійного буття науково-педагогічних працівників крізь призму екзистенціалізму в умовах воєнного стану Федюк В.В.	478
Парадигма вищої юридичної освіти в Україні в інформаційній сфері в умовах глобальних викликів ХХІ століття Фурашев В.М.	482

спільної скоординованої діяльності закладів вищої освіти, роботодавців, очільників обласних військових адміністрацій та територіальних громад, відповідних міністерств та відомств. Проте головним вбачаємо бажання до конструктивної спільної діяльності та підтримку особистої ініціативи з боку адміністрацій усіх рівнів.

КОМПЛІМЕНТАРНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ткач О.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства і лінгводидактики
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

У сьогоденнішньому суспільному житті конфлікт відіграє особливу роль. Конфлікт розуміємо як прояв ситуаційної несумісності, яка носить характер міжособистісного, групового та соціального зіткнення, що виникає в результаті здійснення одним із суб'єктів неприйнятних для іншої особистості дій, що викликають з її боку неприязнь, образу, протест, небажання спілкуватися з даним суб'єктом.

Конфлікти ж в освітньому середовищі порушують систему взаємин, викликають у вчителя та учнів стан глибокого стресу, незадоволеність тощо.

Увагу дослідників привертають причини виникнення конфліктів у педагогічному середовищі (В. Єлісєєв, Е. Єфімова, Н. Самсонова), а також поведінка суб'єктів освітнього процесу в конфлікті (К. Томас, Н. Грішина). Більшість науковців вважають проблему попередження і подолання конфлікту важливою для досягнення високої ефективності в діяльності як окремої людини, так і колективу. Спеціальних робіт з цієї проблеми майже немає, особливо в контексті сучасних умов розвитку освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Сьогодні актуальними для системного дослідження є комунікативні стратегії та засоби їх вербалізації, використання яких дозволяє уникнути конфлікту в педагогічному середовищі.

Комунікативні стратегії поставали предметом дослідження багатьох науковців (В. Бушкова, О. Дмитрук, О. Фадєєва та ін.). Автори

мовознавчих та психологічних праць звертають увагу на комунікативну стратегію, спрямовану на зміну поведінки, ментального й емоційно-психічного стану співрозмовника, шляхом повідомлення приємної для нього інформації або інформації, що позитивно презентує мовця чи містить вказівку на спільне між комунікантами, – маніпулятивну стратегію позитиву; до способів і прийомів маніпулятивного впливу відносять повідомлення інформації, приємної для адресата, похвалу, висловлення компліментів і схвалень (наприклад, І. Шкіцька). Однак усебічного дослідження потребують засоби вербалізації маніпулятивної стратегії позитиву, використання яких сприяє уникненню або розв'язанню конфлікту.

Ефективним засобом вирішення конфлікту є комплімент – пара слів, що зможуть заохотити учня, виділити його сильні риси, підкреслити успіхи, увиразнити повагу до його достоїнства. Компліменти-заохочення з вуст учителя можуть стати ще й сильним стимулом у навчальному процесі.

Компліментарні висловлювання привертають увагу багатьох дослідників: Н. Вулфсон і Дж. Мейнз, Р. Герберта, О. Голубничої, Л. Кокойло, Н. Краснопірської, Б. Левандовської-Томашик, В. Міщенко, І. Шкіцької та ін.

Загалом культура компліментів поширена серед учителів. Аналіз прикладів компліментарних висловлювань, використаних учителями-словесниками на уроці, дозволяє твердити, що педагоги часто послуговуються як прямими компліментами: *«Ти молодець! У тебе добре виходить!»*, *«Цікава думка»*, *«Добре сформульований аргумент!»*, так і посередньо заохочувальними фразами: *«Як влучно зазначив Андрій!»*, *«Погоджуюся з Мариною, це дійсно так»*, а також компліментами-питаннями: *«Звідки ти це знаєш!? Я приємно вражена!»*.

Важливими для учнів у навчальному процесі є компліментарні висловлювання вчителя як прямі способи вираження позитивної оцінки учня. Виділяємо такі: 1) для констатування факту наявності в учня позитивних рис, якостей, можливостей тощо, наприклад: *«Ти маєш великий потенціал!»*, *«Талант здала видно»*, *«У тебе є хист, відчуття мови»*, *«Дуже красиво інтонувати, у тебе є здібності до декламування»*; 2) для повідомлення інформації про зумовленість свого позитивного емоційно-психічного стану та стану учнів присутністю однокласника, його діями чи якостями, наприклад: *«Ти як повернувся після хвороби, клас пожвавішав. Ми за тобою скучили»*, *«Слухаю тебе, як нам тебе не вистачало...»*, *«Від твого читання аж настрої піднявся»*; 3) для повідомлення інформації про позитивні зміни у житті учнів, спричинені позитивними діями чи якостями однокласника, наприклад:

«Як до тебе посадили Сидорчука, у нього оцінки почали зростати як гриби після дощу! Що ж ти з ним робиш?»; 4) для висловлення переконаності в наявності в учня позитивних якостей, умінь, навичок, здібностей, здатності належно / успішно виконувати певні дії, віри в можливість їх набуття, наприклад: *«Ти коли захочеш і гори звернеш», «Я у вас не сумніваюся. Усе ви подолаєте, і ДПА свого часу складете, і ЗНО», «Звичайно, зможете. Це вам під силу, ви сильний клас», «Я переконана, що тобі під силу вивчити цей вірш. Більше того – розказати виразно», «Я вас, 8-Б, не перший день знаю, ви можете краще. Шістки – це не ваші оцінки», «Я так і знала, що ця контрольна не буде для вас занадто складною», «Знаю, маєш ти добре серце, тож нащо Хоменка вдарив?!».*

На нашу думку, ефективними для уникнення конфліктних ситуацій серед учнів або вчителя і учня на уроках української мови і літератури є компліментарні висловлювання вчителя-словесника.

Здійснений аналіз особливостей компліментів як засобів недопущення конфліктів дозволяє стверджувати, що культура компліментів достатньо поширена серед учителів. Як правило, вчителі використовують і прямі компліменти, і посередньо заохочувальні фрази, і компліменти-питання. Компліментарні висловлення використовуються вчителями для констатування факту наявності в учня позитивних рис, якостей, можливостей; для повідомлення інформації про зумовленість свого позитивного емоційно-психічного стану та стану учнів присутністю однокласника, його діями чи якостями; для повідомлення інформації про позитивні зміни у житті учнів, спричинені позитивними діями чи якостями однокласника; для висловлення переконаності в наявності в учня позитивних якостей, умінь, навичок, здібностей, здатності належно / успішно виконувати певні дії, віри в можливість їх набуття. І саме використання компліментів дозволяє уникнути конфліктів у освітньому процесі.

На нашу думку, задля подолання конфлікту важливою є конфліктологічна підготовка вчителя-словесника, в основі якої – формування конфліктологічної грамотності і конфліктологічної компетентності. Вищим рівнем конфліктологічної підготовки особистості є конфліктологічна культура, що складається з культури мислення (індивід раціонально аналізує конфлікт, виділяє головне і другорядне, використовує зроблені висновки в своїй поведінці), культури почуттів (індивід розуміє емоції, почуття, уміє працювати з негативними емоціями, проявляти емпатію), комунікативної культури (індивід уміє вести діалог, партнерську бесіду), культури ціннісно-сислової сфери (сукупність цінностей індивіда спрямовані на конструктивну взаємодію

в конфлікті), поведінкової конфліктологічної культури (індивід здатний урегулювати і вирішувати конфлікт, не допускаючи його ескалації).

Спостереження за освітнім процесом у закладах загальної середньої освіти під час фахової педагогічної практики дозволили виділити такі види конфліктів: між учнями; «учень, учні – педагог»; «учні – адміністрація»; між педагогами; «учитель – батьки»; «учитель – адміністрація»; «батьки – адміністрація».

Основними причинами шкільних конфліктів є: боротьба за лідерство (між учнями, вчителями, батьками); дискримінація учнів, батьків учителями, учителів адміністрацією і т. ін.; успішність / неуспішність учнів у закладах загальної середньої освіти; матеріальні можливості школярів / учителів; оцінка успішності учнів; педагогічний стаж, досвід, місце вчителя в педагогічному колективі, значущість предметів, що викладаються; жорстка регламентація шкільного життя, форми контролю; структурно-функціональні проблеми освітнього закладу; неадекватний стиль управління; порушення моральних норм і т. п.

До напружених ситуацій педагогічної діяльності можна зарахувати: ситуації взаємодії вчителя з учнями на уроці (порушення дисципліни і правил поведінки, непередбачені конфліктні ситуації, непослух, ігнорування вимог учителя, «дурні» запитання і т. п.); ситуації, що виникають у взаєминах з колегами та адміністрацією школи (різкі розбіжності в думках, переважаність дорученнями, конфлікти при розподілі навантаження, надмірний контроль за навчально-виховною роботою, непередуманість нововведень у школі і т. д.); ситуації взаємодії вчителя з батьками учнів (розбіжності в оцінці учня вчителем і батьками, неувага з боку батьків до процесу виховання дітей тощо).

Як свідчать опитування учителів, внутрішньо-особистісні конфліктні ситуації і конфлікти притаманні всім компонентам навчальної діяльності: мотиваційні конфлікти – *«не буду виконувати, тому що мені це не знадобиться, не цікаво»*, когнітивні конфлікти – *«не знаю, як робити»*, *«не розумію, що робити»*, конфлікти досягнень – *«не знаю, чому три бали, я все відповів»*, *«я знаю цей предмет краще, ніж на задовільну оцінку»*.

На нашу думку, необхідна цілеспрямована робота для формування у майбутніх учителів доброзичливості, довіри, безумовного прийняття інших як основи для профілактики і конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.

Результативними для цілеспрямованої конфліктологічної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури є формат круглих столів із запрошенням провідних психологів ВЗО, клубів для розвитку культури цінності смислової особистості, рефлексії, комунікативної культури.

Література:

1. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі : колективна монографія / за заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 444 с.
2. Шкіцька І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект : монографія / за наук. ред. проф. В.М. Бріцина. К. : Вид. дім Дмитра Бурого, 2012. 440 с.

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ КОМПАРАТИВНОМУ ПРАВОВОМУ СВІТОГЛЯДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ СВІТІВ

Ткаченко О.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри теоретичних та приватноправових дисциплін
ПЗВО «Київський міжнародний університет»
м. Київ, Україна*

Найгірше, що можна робити під час війни – піддатися спокусі спрощення й зведення її виключно до мілітарної компоненти. Це найкоротший шлях до поразки. Зброя є зняряддям війни, але не дарує перемогу і мир, оскільки вона не визначає ціль боротьби – той *новий* повоєнний світ, в якому знайдуть свій прояв цінності й свобода, експліковані в опорі й жертвовності нашого народу.

Особливої акцентуації потребує те, що повоєнний світ завжди буде відмінним від довоєнного. Війна – це квінтесенція розрізнення, неможливості повторення того самого. Повернення в стан «до війни» неможливе, а тому війна це не деструкція, а деконструкція. Вона несе в собі бінарний потенціал знищення і творення. З усвідомленням того, що друге неможливе без першого. А отже під час війни вимагається найбільша активізація тих сил, які творять соціальність – осмислений й раціоналізований простір співжиття.

Війна затребує компетентності, які потрібні для творення соціального світу, а отже вона потребує мислення. Якщо зброя лише знищує, розум може і творити.

Війна доводить хиткість будь-якого порядку речей. В онтології людського існування замало комфортного спокою, й вдосталь етики волі й рішучості.